

HET KASTEEL EN DE EERSTE KAPITEINS VAN NIEUWPOORT (1385-1489)

R. DEGRYSE^o

Hoewel Nieuwpoort grotendeels omringd was door waterlopen, bleef het tot in het begin van de regering van de eerste Bourgondische hertog een open stad, die gemakkelijk door een vijandelijke strijdmacht kon ingenomen worden. Zo'n inname gebeurde o.m. in 1383, toen een Engelse troepenmacht onder de leiding van de urbanistische bisschop van Norwich vanuit Kales westelijk Vlaanderen binnenviel en tot Ieper doordrong¹.

Na de terugtocht van deze expeditie, die heel wat verwoesting had aangericht, nam hertog Filips de Stoute maatregelen om eventuele nieuwe Engelse aanslagen af te weren. Hij besloot Nieuwpoort en andere steden aan de kust te versterken en te voorzien van garnizoenen. Wat Nieuwpoort betreft wilde hij de stad laten ommuren en een kasteel bouwen aan de oostrand van de agglomeratie. De eerste werken liet hij reeds uitvoeren in 1385, met het versterken van de toen in onbruik geraakte Sint-Laurentiuskerk: de toren en de twee zijbeuken werden door een eigen vesting omringd. De rekening van de poortbaljuw van Nieuwpoort vermeldt in dat jaar voor het eerst "le warde de le fortreche de le dite ville" (de bewaking van de versterking van deze stad). De wacht bestond uit twaalf "saudoijsers"

^o Lic. geschiedenis, Hof ter Schrieklaan 33, 2600 Berchem-Antwerpen

1. G.M. WRONG, *The crusade of 1383 known as that of the bishop of Norwich*, Londen, 1892; ID., *De kruistocht van de bisschop van Norwich in 1383*, in *Ieper Tuindag, zesde eeuwfeest, een bundel historische opstellen*, Ieper, 1983, tweede bijdrage: tekst in het Nederlands; R. DUMON, *Geschiedenis van Nieuwpoort*, Langemark, 1989, p. 242-243; R. DEGRYSE, *De vroegste geschiedenis van Nieuwpoort. Een havenstad en zijn omgeving in Westelijk Vlaanderen tot 1386*, Nieuwpoort, 1994, p. 116. Gebruikte afkortingen in dit artikel:

- Brussel, ARA = Brussel, Algemeen Rijksarchief

- Brugge, RA, OAN = Brugge, Rijksarchief, Oud Archief Nieuwpoort

- Rijsel, ADN = Rijsel, Archives Départementales du Nord

of soldeniers, die hun soldij voor de periode 1 april-30 juni op bevel van de "mariscal de Bourgogne" uitbetaald kregen².

Enkele modaliteiten inzake de oprichting van het Nieuwpoortse kasteel zijn te vinden in een oorkonde van 5 juli 1387. Het kasteel zou ten oosten van de agglomeratie buiten de stadswallen komen te liggen en zou door een eigen gracht omringd moeten worden. Aan de gemeente werd opgedragen deze gracht uit te graven en een ophaalbrug erover te bouwen. De brug, gelegen aan de westkant van het kasteel, moest de kapitein en diens soldaten toelaten de omwalde stad ongehinderd te verlaten of er terug te keren³. Op die manier diende het kasteel als een vooruitgeschoven vesting temidden van de verbrede oostelijke stadsgracht. Uit een oorkonde van 18 juli 1387 betreffende de aanwerving van werklieden voor de graafwerken rond de stad blijkt dat "le moustier", d.i. de oude Sint-Laurentiuskerk, toen reeds tot fort ingericht was. Dat betekent daarom niet dat ze reeds tot kasteel was omgevormd⁴.

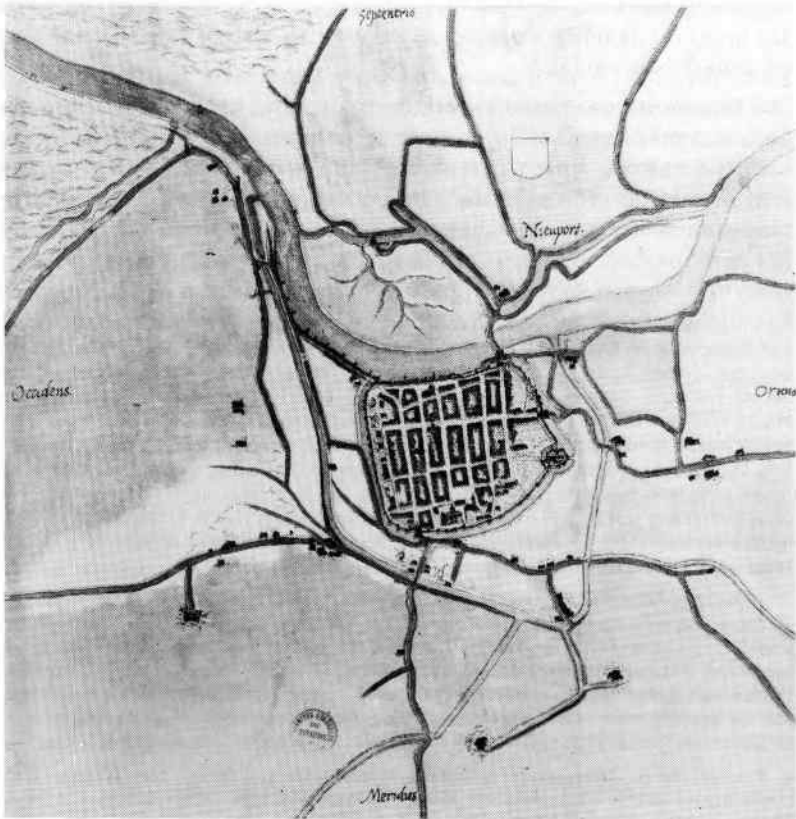
De bouw van het kasteel was vooral een zaak van de hertogelijke administratie en financiën, zodat de Nieuwpoortse stadsrekeningen er slechts terloops enkele bijzonderheden over vermelden. In 1389 werd de bouw van de valbrug van het fort door de stad aanbesteed. Ridder en raadsheer Colaert van den Clyte, heer van Komen, was aanvankelijk met de versterkingswerken te Nieuwpoort belast⁵. Als

2. Brussel, Algemeen Rijksarchief, *Rekenkamer van Vlaanderen en Brabant*, rolrekeningen, Inv. H. Nelis nr. 1556, rekening van Jacques de le Val, poortbaljuw van Nieuwpoort, ambtstermijn 28 maart - mei of september 1385, laatste posten.

3. L. GILLIODTS-VAN SEVEREN, *Coutumes des Pays et Comté de Flandre, Quartier de Furnes*, deel V: *Coutumes de la ville et du port de Nieuport*, Brussel, 1901, nr. XXXVI, p. 191-192, oorkonde waardoor Jan, heer van Gistel, en Colaert van den Clyte, heer van Komen, de modaliteiten van de ommuring van de stad Nieuwpoort aan de magistraat ervan kenbaar maken. Brugge, Rijksarchief, *Oud Archief Nieuwpoort*, inv. nr. 3026, charter nr. 23.

4. Ibidem, inv. nr. 3027, charter nr. 24: akte waardoor hertog Filips de Stoute aan zijn raadsheer Colaert van den Clyte vraagt het nodige te doen opdat de gemeente Nieuwpoort spoed zou zetten achter de graafwerken voor de omwalling van de stad. Het bevel van de vorst luidde tevens: "et visitez le plus souvent que vous pourrez le moustier de notre ditte ville, qui desia est fort". "Moustier": munsterkerk.

5. "Joos Dijke was besteit ene valbrughe te makene voor t kasteel, den 18en dach van maerte. present mijn heere van Comene ente wet ...". "Item, van den lijfcope van der veste omme trent Sint Loureyns kerke, die was besteit by mer Colaerde van den Clite ... 29en in hoymaent ...". Ibidem, inv. 3485, stadsrekening boekjaar 1 maart 1389 - 2 februari 1390, oudste rekening, f° 27v en 29v. G. DE MERRE, *St.-Laureinstoren te Nieuwpoort (1281-1981)*, in *Maandschrift, Vlaamse toeristische bibliotheek*, nr. 274, oktober 1981, p. 6.

Afb. 1. Plattegrond van de omwalde stad Nieuwpoort rond het midden van de 16de eeuw. Aan de oostelijke rand, te midden van de verbrede wallen, ziet men het kasteel met zijn centrale toren, aan weerszijden tegen een voormalige kerkbeuk aanleunend. Plan gemaakt door de geograaf Jacob van Deventer. Brussel, Koninklijke Bibliotheek, *Handschriftenkabinet*, nr. 22090. Foto met commentaar door W. Wauwermans in de uitgave Ch. Ruelens, E. Ouverleaux et J. Van den Gheyn, *Atlas des villes de la Belgique au XVIe siècle. Plans du géographe Jacques de Deventer*, Brussel, vanaf 1884, afl. 12 (1891).

“gouverneur der fortyfficatie” was dit zijn officiële opdracht⁶. In een oorkonde van 2 augustus 1389 wordt hij als kapitein van de geplande vesting vermeld⁷. Het jaar nadien werd hij opgevolgd door ridder Jacob van Meetkerke, die tot einde mei 1394 zou aanblijven⁸. Deze werd op zijn beurt opgevolgd door ridder Jan van Lyssche of Jean de Lisques “dit Lancelot” (bijgenaamd Lanceloot). Hij was de eerste kapitein-baljuw van de stad. Onder zijn leiding zou van de verdere uitbouw van de kerk tot kasteel grondig werk worden gemaakt. Dit blijkt uit de talrijke door deze officier ingediende bouwrekeningen en andere bescheiden⁹.

Het bouwwerk dat rond de kerktoren tot stand kwam, was omgeven door een muur met torentjes en twee poorten. Elk van deze poorten had een valbrug en een “barrière”. De ene poort gaf westwaarts toegang tot de omwalde stad, de andere oostwaarts tot het platteland buiten de stad. Het geheel vormde het kasteel, dat uit twee

6. “... gheleend ter fortyfficatie van der stede by overeendraghene van myn heere van Comene, gouverneur van der fortyfficatie ende capitain van der vorseide stede in dese tyd ... ende was gheordonerd den 21e dach van aprel naer paeschen in t jaer ons heeren 1388 ...”. Brussel, ARA, *Rekenkamer*, nr. 36701, stadsrekening boekjaar 1 februari 1391 - 1 februari 1392, n.s., f° 89v. - De Nieuwpoortse stadsrekeningen bleven bewaard in twee reeksen, die elkaar inzake lacunes aanvullen, de ene in Brugge, RA, OAN en de andere in Brussel, ARA, *Rekenkamer*. Gezien ze over het algemeen lopen over een boekjaar van 2 februari van het ene jaar tot 1 februari van het daaropvolgende jaar en dus ongeveer een kalenderjaar bestrijken, kunnen we volstaan met in het vervolg alleen het beginjaar te vermelden, maar dan in nieuwe stijl. De folio's van de rekeningen zijn meestal niet genummerd.

7. “Que notre amé et féal chevalier et conseillier, messire Colart de le Clite, capitaine de notre dite ville de Neufport, pour estre à la garde de notre dite ville et aussi pour ycelle emparer et fortiffier par les habitans d'icelle et des lieux voisins de notre commandement et ordenance ...”. Brussel, ARA, *Trésor de Flandre*, série I, nr. 864, charter van 2 aug. 1389; vernietiging door de hertog van een lijfrente ten bedrage van 25 pond groten, die door de stad Nieuwpoort ten voordele van twee van de kinderen van genoemde kapitein was toegekend.

8. Brussel, ARA, *Rekenkamer*, nr. 36701, stadsrekening, 1391, f° 54v; Brugge, RA, OAN, inv. nr. 3486, stadsrekening, 1392, f° 13v en f° 64, nr. 3487 (1393), f° 68v en 78, en nr. 3488 (1394), f° 72v; uitbetaling door de stad van de stedelijke wedde aan de kapitein tot 1 juni 1394.

9. Brussel, ARA, *Acquits de Lille*, nr. 972, rekeningen en kwijtschriften over de periodes 1 feb. 1395 - 31 jan. 1397, 4 maart - 1 december 1398 en 27 juli - 14 nov. 1399, benevens stukken uitgaande van de hertog zelf uit de jaren 1395 tot 1399 betreffende de financiering van de uit te voeren werken. Samen gaat het om een dertigtal bescheiden, waarvan de meeste een bepaalde maand bestrijken en zeer gedetailleerd zijn. Ze geven een opsomming van de uitgevoerde werken en gebruikte materialen, naast allerlei andere bijzonderheden.

delen bestond. Centraal stond de grote toren, die als slot of donjon diende. Hij leunde zowel links als rechts aan tegen een voormalige kruisbeuk. Vervolgens was er een "bassecour" of neerhof. De aanhorigheden bestonden uit schuren, paardenstallen en huizen. In de grote slottoren onderaan de wenteltrap bevond zich de gevangenis. Er was ook een kapel, blijkbaar gelegen in een van de twee oude kerkbeuken. In deze kapel lag een waterput, voorzien van een takel en emmers om water te putten. Slot en neerhof waren van elkaar gescheiden door een muur met een toegangspoort¹⁰.

Aan het kasteel waren een kapelaan, een cipier en blijkbaar nog andere personeelsleden verbonden¹¹. Over het garnizoen dat de kapitein er onder zijn gezag had, vernemen we weinig. Af en toe zijn er gegevens over de bevoorrading aan artilleriestukken, munitie en proviand. Ook de betaling van de kapiteinswedde of soldij wordt vermeld. De aanstelling van de kapitein door de hertog gebeurde met een ordonnantie of benoemingsbrief, die alle modaliteiten van de benoeming bevatte. De nieuwe kapitein werd pas na zijn eedaflegging voor de kanselier van Bourgondië in het bezit gesteld van de sleutels en de inboedel van het kasteel. Van dat ogenblik af genoot hij ook van de rechten van zijn functie. Soms werd de nieuwe kapitein geïntroduceerd door de hoogbaljuw van Veurne, nadat een inventaris van de inboedel van het kasteel was opgesteld en afgeleverd ten behoeve van de Rekenkamer van Rijsel. Kort voor zijn installatie bood de nieuwe kapitein zich ook aan bij de magistraat van Nieuwpoort om er zich te laten beëdigen. Hij mocht er zich in de uitoefening van zijn taak door een luitenant laten bijstaan. Meestal werd hij ook aangesteld als poortbaljuw, maar hij mocht zich in dat ambt laten vervangen¹².

10. Ibidem, passim - J. TERMOTE, *Wonen op het duin. De bewoningsgeschiedenis van het duingebied tot aan de Franse Revolutie*, in *Tussen Land en Zee. Het duingebied van Nieuwpoort tot De Panne*, Tielt, 1992, p. 69. - Id., te verschijnen studie over de archeologie van het kasteel.

11. "A messire Jehan Staes, chapelain de la chapelle dudit chastel ... 12 lb.": rekening over de periode 22 dec. 1394 - 8 dec. 1395. Zie noot 9.

12. L. P. GACHARD, A. PINCHART en H. NELIS, *Inventaire des archives des Chambres des Comptes*, Brussel, 1837-1931, dl. II, p. 400-401: lijst van de Nieuwpoortse poortbaljuws en dienstdoende baljuws vanaf 1392. J. VAN RÖMPAEY, *Het grafelijk baljuwsambt in Vlaanderen tijdens de Bourgondische periode*, Brussel, 1968 (Verhandelingen Kon. Vl. Acad. voor Letteren, Wetenschappen en Schone Kunsten, Kl. der Letteren, nr. 62), p. 637: lijst van de Nieuwpoortse baljuws voor de periode 1392-1478, naar ARA, *Rekenkamer*, nr. 14282-14285. Voor wat betreft de gebeurlijke uitoefening van het baljuwsambt door de kapitein verwijzen we naar deze beide lijsten.

De kapitein ontving als jaarwedde 200 pond parisis van de Rekenkamer en 100 pond van de gemeente Nieuwpoort¹³. In deze stad of in de nabijheid ervan mocht hij ook gebruik maken van verschillende domaniale gronden van de hertog, waaronder de Kasteeldries, gelegen bij het kasteel¹⁴.

Hier volgt dan een opsomming van de Nieuwpoortse kapiteins, aan de hand van de gegevens erover in de stadsrekeningen en de hertogelijke benoemingsbrieven¹⁵.

- Ridder en raadsheer **Colaerd van den Clyte** (Colaert de le Clite, seigneur de Commines) (vóór 2 aug. 1389 - 1390). Hij was gehuwd met de "vrouw" van Komen, en trad bijgevolg op als heer van dat leen^{15bis}.

- Ridder **Jacob van Meetkerke** (voor 2 feb. 1391 - eind mei 1394). Met het oog op de verdere werken in het kasteel (zie hoger) liet hij de woningen van sommige poorters afbreken om aan bouwstenen te geraken. Dit lokte in 1392 en 1393 verzet uit vanwege de Nieuwpoortse schepenen¹⁶.

- Ridder **Jan of Lanceloot van Lyssche** (Jehan de Lisques, dit Lancelot) (1 juni 1394 - eind oktober 1410)¹⁷. Als baljuw trad hij op van 1394 tot mei 1407 en van 1409 tot 1410. Onder zijn beleid kwam het eigenlijke kasteel tot stand, dankzij een hele reeks werken die gefinancierd werden door de ontvanger van Vlaanderen Pierre de la Tannerie¹⁸. Bij diens overlijden in 1400 werd deze financiering tij-

13. Brugge, RA, OAN, nr. 3485 en volgende nrs., stadsrekeningen vanaf 1389, rubrieken "van presentwinen" en "van diversche costen" of "diverssche hofscheden" met gegevens over de indiensttreding van de nieuwe baljuw of het einde van zijn mandaat met vereffening van zijn wedde. In sommige stadsrekeningen zijn de folio's niet genummerd.

14. "Le pré gisant devant le chastel de hors ladite ville de Neufport, appelée le chasteldriesch, appartenant à Monseigneur, contenant cinq mesures une line et cinquante verges de terre". Brussel, ARA, *Rekenkamer*, nr. 45975, kadaster van 1447, f° 60.

15. De dateringen zijn approximatief voor wat betreft de eigenlijke indiensttreding, gezien de aanstellingsprocedure soms een week of nog langer duurde.

15bis. De stadsrekening van 1390 ontbreekt.

16. Brugge, RA, OAN, nr. 3486, rubriek "van rydene": 6 maart 1392; en nr. 3487, f° 68v.: 28 maart 1393.

17. Benoemingsbrief van 14 mei 1394 en eedaflegging op 25 mei: Rijsel, ADN, nr. B 1854/51203. Indiensttreding op 1 juni: Brugge, RA, OAN, nr. 3488, f° 72v.

18. Brussel, ARA, *Rekenkamer*, nr. 26705, rekening van Pierre de la Tannerie over de periode 18 maart - 18 december 1394, en nr. 26706, rekening van de zelfde over de periode 4 maart - 30 november 1398. De sommen werden opgebracht door boeten.

Afb. 2. Het kasteel van Nieuwpoort omstreeks 1560. Vergroot detail uit de kaart van Nieuwpoort van Jacob van Deventer. De voormalige Sint-Laurentiuskerk, toen nog bestaande uit de hoge oude kerktoeren tussen de twee beuken, is duidelijk te zien.

delijk onderbroken¹⁹. In 1404 diende de stad op verzoek van de kapitein de kasteelwallen nog wat te verhogen²⁰. In de loop van 1410 begon de stad, met toelating van de hertog, de oude zerken uit het voormalig kerkhof van het kasteel te verwijderen om die te gebruiken als fundamenten voor het "slusekin" nabij het "Stegherportkine"²¹. Lanceloot van Lyssche bleef in dienst tot aan zijn dood in datzelfde jaar.

- Ridder, raadsheer en kamerling **Jan van Belle** (Jean de Bailleul) (midden november 1410 - begin januari 1416). Hij was heer van Zoeterstede (Le Doulieu). Op 13 november 1410 bood hij zich bij de Nieuwpoortse magistraat aan met zijn geloofsbrieven. Hij deed dit tegelijk met zijn broer Zeger van Belle, die voor het ambt van poortbaljuw solliciteerde. Jan van Belle kon in dienst treden nadat hem op 15 november de sleutels van het kasteel overhandigd waren door de hoogbaljuw van Veurne, in tegenwoordigheid van de wet van Nieuwpoort. Hierdoor was hij definitief "in de possessie van den capitainscepe" gesteld²². Als heer van de Bellepolder in Oostduinkerke, het latere domein Polderduinen gelegen juist ten westen van de stadsmuur, was hij tevens maarschalk van Vlaanderen, een feodale militaire waardigheid²³. Hij liet zich als kapitein bij gele-

19. "Quant est des missions, que vous avez fait en la closture et es granges, maisons et estables de la bassecourt du chastel de Neufport, que l'en vous a refusé de passer et allouer en voz comptes ...". Rijsel, ADN, nr. B 1375, Nieuport, klad van een brief met antwoord op een mededeling betreffende een zaak van "asseurement" of verzekering tegen hinderlaag of agressie en het uitblijven van verdere kredieten voor de bouw van het kasteel. Het is niet duidelijk van wie dit antwoord uitging en voor wie het bestemd was: de nieuwe ontvanger-generaal, de kapitein-baljuw of een andere instantie. Het stuk is ook niet gedateerd, maar de vermelding van de dood van Pierre de la Tannerie laat vermoeden dat het van omstreeks 1400 is. Het had in elk geval te maken met de Rekenkamer van Rijsel.

20. "pour ce que nostre amé et féal chevalier, capitaine et bailli de nostre dicte ville, messire Lancelot de Lisques, leur a requis de par nous ... de haulcier et emparer le cuirain des fossez dudit chastel ...". J. BARTIER en A. VAN NIEUWENHUYSEN, *Ordonnances de Philippe le Hardi, de Marguerite de Male et de Jean sans Peur*, in *Recueil des Ordonnances des Pays-Bas, 1ère série*, Brussel, 1965 en vlg., dl. II, p. 665-666, nr. 674, oorkonde van Filips de Schone dd. 21 feb. 1404 (n.s.) betreffende een octrooi voor het heffen van accijns door de stad Nieuwpoort.

21. Brugge, RA, OAN, nr. 3504, f° 27v. (28 mei 1410), 35 en 36.

22. Ibid., f° 38. Rijsel, ADN, nr. B 1907/54169, weddevereffening, 1415.

23. L. GILLIODTS-VAN SEVEREN, *Coutumes de la ville et châtellenie de Furnes*, Brussel, 1896-1416, dl. IV, p. 90. Daarin is te verbeteren: Jean (de Bailleul), 1387-1416, in de plaats van 1387-1409, voor wat betreft de waardigheid van heer van de Bellepolder. Brussel, RA, *Rekenkamer*, nr. 17582, rekening van de leenverheffingen in Veurne-ambacht, 1416-1417, f° 6.

genheid door zijn broer Zeger, de baljuw, vervangen. Tijdens zijn kapiteinschap, tot 1414, werden door de stad uit het kasteel verder zerken weggehaald, afkomstig uit de voormalige kerk²⁴. Jan van Belle bleef als kapitein in dienst tot aan zijn overlijden omstreeks nieuwjaar 1416.

- Ridder en raadsheer **Zeger van Belle** (Sohier de Bailleul) (maart 1416 - midden december 1421). Hij was de broer van Jan van Belle (zie hierboven) en sinds november 1410 poortbaljuw van Nieuwpoort. Op 23 januari 1416 werd hij voorlopig als kapitein aangesteld en op 11 maart volgde zijn definitieve benoeming. Bij zijn verzoek om deze benoeming verwees hij naar de diensten die hij ten tijde van zijn broer en voorganger bewezen had aan de hertog. Op 18 maart 1416 legde hij te Nieuwpoort de eed af voor de hoogbaljuw van Veurne en in tegenwoordigheid van twee leenmannen van de hertog. Volgens de bij deze gelegenheid opgestelde inventaris behoorden tot de inboedel van het kasteel "quatre canons de nouvelle faceson, chacun à trois chambres", twintig kruisbogen met bijhorigheden (waaronder koorden), twaalf "windaes", benevens stenen ballen voor de artillerie, pijlen, toortsen en ander gerief als een last turf²⁵.

In de loop van het jaar 1416 trok de Rekenkamer van Rijsel een som van 300 pond parisis uit voor de betaling van de soldij van het garnizoen en het proviand. Deze som zou door de ontvanger van Vlaanderen uitgekeerd worden²⁶. Niettemin gaven de Nieuwpoortse schepenen op 12 maart 1419, tijdens het geschil tussen hertog Jan zonder Vrees en de Franse partij van de Armagnacs, aan de graaf van Charolais, de zoon van de vorst en latere Filips de Goede, "t ghebrec ende ombewaerne van den castele" te kennen. In april verzochten ze de Vier Leden van Vlaanderen te Gent aan te dringen bij de hertog dat hij ervoor zou zorgen "dat t casteel mochte bewaerd worden"²⁷.

24. Brugge, RA, OAN, nr. 3506 (boekjaar 1412), f° 15, en nr. 3508 (boekjaar 1414), f° 51. De grafstenen dienden nog steeds om "in t fondement" van de sluis gelegd te worden.

25. Benoemingsbrieven van 23 januari en 11 maart 1416 (n.s.), vidimus door de wet van Nieuwpoort op 30 maart 1416 (n.s.). Rijsel, ADN, nr. B 1906/54120 en 54121. Inventaris van de inboedel aan wapens, opgesteld op 18 maart 1416 (n.s.). Ibid., nr. B 1906/54122.

26. Ibid., nr. B 1282/15407, f° 2, rekening van de ontvanger-generaal van Vlaanderen, Jehan Utenhove, over de periode 25 juni - 26 november 1416.

27. Brugge, RA, OAN, nr. 3513, f° 38-38v en 39.

Begin december 1421 werd Zeger van Belle door hertog Filips de Goede uit zijn beide functies ontslagen. Hij werd vervangen door Filips van Diksmuide. Hij werd op 27 december door de vorst verzocht onmiddellijk de sleutels van het kasteel aan hem af te geven²⁸. De reden van dit ingrijpen van de nieuwe hertog vernemen we echter niet.

- **Filips van Diksmuide** (of Philipse van Dijnmude, Philippe de Dixmude) (eind december 1421 - begin juli 1422). Hij had de rang van schildknaap of "escuier". Op 10 december 1421 bood hij zich bij de Nieuwpoortse wet aan met zijn "commissiën van den capitainrie ende bailliege van deser stede". Slechts korte tijd zou hij beide functies uitoefenen, gezien hij ze na amper een half jaar terug aan zijn voorganger diende over te dragen²⁹.

- Ridder en Raadsheer **Zeger van Belle**. Na in de functies van kapitein en poortbaljuw te zijn hersteld, oefende hij deze uit tot aan zijn dood in 1428³⁰. In februari van dat jaar was voor de "reffectie of reparacie van den castele" nog een krediet van 380 pond uitgetrokken³¹. In de O.-L.-Vrouwekerk van Nieuwpoort was vroeger een grafsteen te zien waarop de naam en titels van "Zeigers van Belle" voorkwamen³².

- Ridder **Jan van Heurne** of **van Hoorn** (Jehan de Hornes) (september 1423 - begin februari 1436). Hij was heer van Baucignies, Heze en Hondschote, seneschalk van Brabant, raadsheer en kamerling van

28. "... lesquelz offices il (Sohier de Bailleul) ait adez depuis exercé jusques à naguires que par noz lettres patentes et pour les causes et consideracions contenus en icelles, y avons commis et ordonné notre amé et féal escuier Philippe de Dicquemue, auquel par icelles avons mandé la délivrance estre faite de notre dit chastel ...". Brussel, ARA, *Chartes de l'Audience*, nr. 51, oorkonde van 27 dec. 1421. Daarin wordt duidelijk verwezen naar de commissiebrief van Filips van Diksmuide voor wat betreft de redenen van de vervanging. Het is ons niet bekend of deze brief nog bestaat.

29. Brugge, RA, OAN, nr. 3515, rubriek "presentwinen", f° 15.

30. Ibid., nr. 3522, rubriek "van vele anderen diversche costen ende misen", uitbetaling van de stedelijke wedde "toot den 4den of 5den daghe van septembre" 1428: 58 lb. 6 s. 8 d., bedrag over de laatste zes maanden dienst.

31. Ibid., f° 5, uitkering door de stad op bevel van Gautier Poulain, ontvanger van Vlaanderen.

32. Grafsteen van het echtpaar "Zeigers van Belle - Van de Walle". R. DE BEAUCOURT DE NOORTVELDE, *Nieuport, Documents historiques*, dl. II, Oostende, 1904, p. 186, grafschrift nr. 57.

de hertog; tot begin mei 1430 was hij ook poortbaljuw³³. Als kapitein liet hij zich soms vervangen of vertegenwoordigen door Charles van Polinchove, zijn "stedehouder", en dit zeker van 1433 af³⁴.

In januari of februari 1436 werd hij door de vorst aangesteld tot admiraal van een militaire vloot en belast met de taak de haven van Kales, toen een Engels steunpunt, door middel van allerlei vaartuigen te blokkeren. Op dat ogenblik werd hij in Nieuwpoort door zijn stadhouder opgevolgd. De gemeente bleef hem echter beschouwen als haar gewezen kapitein, op wie ze nog steeds - indien nodig - een beroep kon doen. Zij was trouwens ook in de onderneming tegen Kales betrokken³⁵. De poging om de haven van deze stad te blokkeren, die plaatsvond op 25 en 26 juli, liep evenwel falikant af. Het ongenoegen daarover bij de Vlaamse troepen was groot. Tijdens een opstootje in de duinen bij Oostende op 13 augustus werd Jan van Heurne zwaar gewond en overleed een week later³⁶.

- **Charles van Polinchove** (4 februari - 8 september 1436). Hij was slechts zolang als kapitein in dienst als Jan van Heurne nog leefde, d.i. zeven maanden. Zijn familienaam laat vermoeden dat hij heer van Polinchove was. Hij had er overigens ook een verblijf³⁷. Blijkbaar was de gemeente Nieuwpoort niet erg tevreden over hem, vermits de schepenen reeds op 1 augustus, nadat een Engelse vloot zee gekozen had, de admiraal en vroegere kapitein Jan van Huerne wezen op de noodzaak van "de bewaernesse" van de stad en het kasteel³⁸. Zij drongen ook aan om te zorgen voor "voorzienicheid en bewaren"

33. F. V. GOETHALS, *Dictionnaire généalogique et héraldique des familles nobles de Belgique*, dl. III, Brussel, 1850, p. 225.

34. Brugge, RA, OAN, nr. 3526, f° 37v, dd. "laumaend" 1433 (n.s.). Charles van Polinchove was voordien reeds stadhouder "van den dunen". *Ibid.*, f° 13v.

35. R. DEGRYSE, *De admiraals en de eigen marine van de Bourgondische hertogen*, in *Mededelingen van de Belgische Marine Academie*, boek XVII (1965), p. 151-152; Brugge, RA, OAN, nr. 3530, boekjaar 1436, rubriek "van rydene", *passim*.

36. M.-R. THIELEMANS, *Bourgogne et Angleterre. Relations politiques et économiques entre les Pays-Bas Bourguignons et l'Angleterre, 1435-1467*, Brussel, 1966, p. 95-96; R. DEGRYSE, *o.c.*, p. 152.

37. Op 4 feb. 1436 bood hij zich aan bij de wet van Nieuwpoort met zijn "commissie als capitain van dezer stede ende cateele". Brugge, RA, OAN, nr. 3530, f° 10v. Hij bleef als zodanig in dienst tot 8 of 9 september. *Ibid.*, rubriek van "wedden ende diversche costen". Zie ook noot 34.

38. *Ibid.*, rubriek van "rydene": boodschap naar Sluis, waar de admiraal toen vertoefde en aangesproken werd als "capitain in dien tyde".

van stad en kasteel bij de hertog te Atrecht op 9 augustus. Een goede week later, op 20 augustus, na het overlijden van de admiraal, verzochten de schepenen de hertog te Brugge om te “voorzien van capitaine”, hoewel Charles van Polinchove toen nog in dienst was³⁹.

- Ridder, raadsheer en kamerling **Jan van Uutkerke** (Jehan d'Uutkerke) (9 september 1436 - begin oktober 1441)⁴⁰. Hij was heer van Oezelgem en Herbaumez en tot begin mei 1438 ook poortbaljuw te Nieuwpoort. Ten tijde van de expeditie tegen Kales was hij door de hertog belast geweest met de uitrusting van schepen en troepen te Duinkerke en te Nieuwpoort⁴¹. Op 11 september 1436 ondertekende hij een kwijting voor de ontvangst van wapens en bevoorrading voor het kasteel⁴². Toch was hij daar niet permanent op post. Op 19 april 1437 stuurden de schepenen inderdaad een bode naar Brussel bij de hertog en bij Roeland van Uutkerke, de kapitein van Sluis, om door hun bemiddeling manschappen te verkrijgen voor de “bewaernesse” van de stad en het kasteel tijdens de afwezigheid van de kapitein, die toen op reis was “ten Heleghen Bloede”⁴³.

Begin oktober van hetzelfde jaar, tijdens de opstand van de Bruggelingen, deed Jan van Uutkerke een uitval met het Nieuwpoorts garnizoen. Met meer dan honderd twintig paarden verscheen zijn garnizoen 's ochtends voor de Smedenpoort en nam alle koeien, schapen, varkens en zuivelprodukten waarmee de boeren naar de Brugse markt trokken in beslag en roofde al hun geld. Maar de Bruggelingen verweerden zich en kregen het grootste deel van de geroofde goederen terug. Feitelijk was dit optreden van het Nieuwpoortse garnizoen een afleidingsmaneuver, op het getouw gezet tegelijk met een uitval van het garnizoen van Sluis en mede bedoeld om de bevoorrading van Brugge aan voedsel af te snijden.

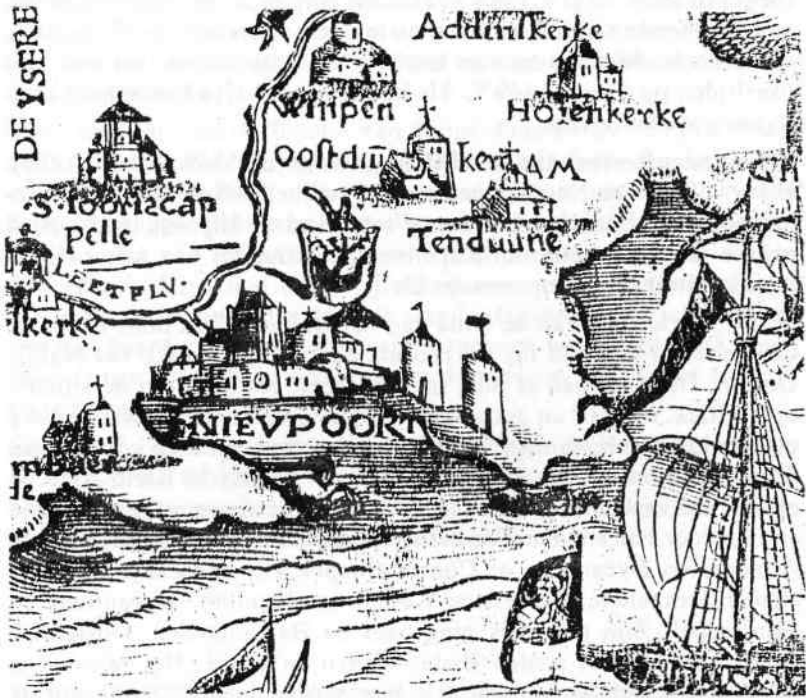
39. Ibid., onder genoemde data, zelfde rubriek.

40. Rijsel, ADN, nr. B 1605, f° 133 en 133v: benoeming voor het leven als kapitein en poortbaljuw op 6 september 1436.

41. M. SOMME, *L'armée bourguignonne au siège de Calais de 1436*, in *Guerre et société en France, en Angleterre et en Bourgogne, XIVe - XVe siècle*, Lille, z.d. (1991), p. 209.

42. Rijsel, ADN, nr. B 3516/124011.

43. Brugge, RA. OAN, nr. 3531, rubriek “van rydene”.

Afb. 3. Vereenvoudigde blik op de ommuurde stad Nieuwpoort en haar twee vuurtorens aan de westelijke oever van de IJzerhaven. Boven de stad steekt de toren van het kasteel boven die van de O.-L.-Vrouwekerk uit. Detail uit de oudst bekende gedrukte kaart van het graafschap Vlaanderen door Pieter van der Beke uit 1538. Houtsnede bewaard in het Germanisches Nationalmuseum te Nürnberg, Duitsland. Copyright.

Eind september 1441, nadat hij zich reeds door de poortbaljuw Clais Hebbes had laten vervangen, werd Jan van Uutkerke - niettegenstaande zijn benoeming gold voor het leven - uit zijn functie ontslagen⁴⁴.

- Ridder, raadsheer en kamerling **Reinaut** (of **Regnault**) **Knibbe** (begin oktober 1441 - 5 juli 1449). Hij zorgde ervoor dat het kasteel van voldoende artilleriestukken en munitie voorzien bleef⁴⁵. Knibbe cumuleerde de functies van kapitein en poortbaljuw tot aan zijn overlijden op 5 juni 1449⁴⁶. Als kapitein gold zijn benoeming overigens voor het leven.

- Raadsheer **Bertrandon de la Broquière** (5 juli 1449 - 29 juli 1459). Hij was heer van Neufchâteau en had aan het hof de rang van "premier escuyer tranchant" of eerste schildknaap. Hij was toen ook al enkele jaren kapitein van Rupelmonde, zodat hij van juli 1449 af twee kapiteinschappen cumuleerde⁴⁷.

Sinds de stichting van de Orde van het Gulden Vlies door Filips de Goede in 1430 stond hij bekend als deskundige inzake het Nabije Oosten. De vorst had er hem in 1431 heen gestuurd om de situatie op politiek, militair en godsdienstig vlak te verkennen. Met het oog op zijn kruistochtplannen wilde de hertog zich een idee vormen van de militaire macht en de opmars van de Turken in Klein-Azië en elders. De verkenningsreis van de la Broquière vertrok uit Venetië en liep door Palestina met de heilige plaatsen, Rhodos, Syrië, Egypte, Armenië en Byzantium of Constantinopel. Hij bezocht er o.m. de steden Jeruzalem, Damascus, Konieh of Iconium, Byzantium en Adrianopel. Zijn terugreis ging over de Balkanlanden, Oostenrijk en Beieren met de steden Buda, Wenen en Bazel. Het relaas van deze tocht bleef bewaard in een manuscript, dat na de reis aan de

44. Jan van Dixmude, Kronyk, in J.J. DE SMET, *Corpus chronicorum Flandriae*, dl. III, p. 84, gedateerd "den zaterdagh na Sinte Baefsdach". Voor zijn ontslag, zie de commissiebrief van zijn opvolger: volgende n.

45. Commissiebrief van 12 september 1441 en eedaflegging op 19 september daaropvolgend; Rijsel, ADN, nr. B 1973/58375. Inventaris van de inboedel van het kasteel, oktober 1444: *Ibid.*, nr. B 3516/124012.

46. Brugge, RA, OAN, nr. 3543, f° 39v., vereffening van de laatste wedde van Knibbe.

47. Brussel, ARA, *Rekenkamer*, nr. 1865, uittreksels uit de "recette générale de Flandre", jaar 1447, f° 12v en nr. 1866, jaar 1453, f° 54.

hand van de notities van Bertrandon aan het Bourgondische hof werd opgesteld⁴⁸.

De kapitein die de gemeente Nieuwpoort vanaf 1449 in dienst had, was dus zeker niet de eerste de beste. De bevolking zag dan ook van meetaf aan met een zeker ontzag naar deze avontuurlijke zuiderling op, zoals blijkt uit de manier waarop ze hem en zijn "ghesellenede" op 21 en 22 juli 1449 ontving. Als welkomstgeschenk kreeg hij een som van 600 pond par. teneinde hem in staat te stellen er een woning te verkrijgen⁴⁹.

Door aankoop van de functie van "upperduinherder" van de Oostduinen van Vlaanderen werd hij in 1453 ook uitbater van het jachten weiderecht aldaar⁵⁰. Uit dat feodaal officie en uit zijn beide kapiteinschappen haalde hij soms illegaal profijt door afzetterij, fooien of het innen van losgeld. Dit bracht hem in opspraak, maar niet in discrediet⁵¹. Hij stond ongetwijfeld op een goed blaadje bij Filips de Goede, want hij had tijdens de slag bij Gavere op 23 juli 1453 de van zijn paard gevallen hertog samen met een wapenmaker kunnen beschermen tot er hulp opdaagde in de persoon van ridder Jan van Luxemburg⁵².

Eind april 1459 lag Bertrandon ziek te Bergen in Henegouwen. De Nieuwpoortse schepenen stuurden er een van de stedelijke geneesheren heen "omme hem te visenteerne" en bij te staan. Bertrandon de La Broquière stierf enkele weken later⁵³.

48. CH. SCHEFFER, *Le voyage d'Outremer de Bertrandon de La Brocquière*, in *Recueil de voyages et documents pour servir à l'histoire de la géographie*, dl. XII, Parijs, 1892; J.D. HINTZEN, *De kruistochtplannen van Philips den Goede*, Rotterdam, 1918, p. 23-24. Labroquière is een plaats in Guyenne, dép. Haute Garonne, Frankrijk.

49. Brugge, RA, OAN, nr. 3553, f° 16, 38 en 42.

50. Brussel, ARA, *Tresor de Flandre*, nr. 2572, oorkonde van 4 mei 1453. Ibid., *Rekenkamer*, nrs. 13703-13705, rekeningen van de baljuw van het Brugse Vrije, 1451-1458, rubriek "Mises - oostdunes de Flandres".

51. Ibid., *Acquits de Lille*, carton 1149b, proces wegens afzetterij ten nadele van een koopman uit Keulen in 1449, vonnis van 20 maart 1452 n.s.; M. COORNAERT, *Knokke en het Zwin*, Tielt, 1974, p. 164, onrechtmatige inning van de wedde van opperduinherder en verplichte terugbetaling in 1458.

52. *Bibliographie nationale publiée par l'Académie de Belgique*, Brussel, vanaf 1866, dl. 12, p. 590-598, verho Jean de Luxembourg.

53. Brugge, RA, OAN, nr. 3553, f° 23 en 32, weddeberekening tot 29 juli 1459.

- Ridder, raadsheer en kamerling **Jan II van Komen** (Jehan de Comines) (29 juli 1459 - april 1475)⁵⁴. Hij was de zoon van Jan I van Komen en kleinzoon van Colaerd van den Clyte, de eerste kapitein van Nieuwpoort en heer van Komen. Als poortbaljuw trad hij slechts persoonlijk op tot begin januari 1460. Daarna liet hij zich in dat ambt vervangen.

Jan II van Komen was, net als zijn vader, ook titelvoerende amman of feodaal officier van justitie en houder van de stedelijke gevangenis te Nieuwpoort⁵⁵. Op 5 februari 1468 werd hij door Karel de Stoute in de functies van kapitein en poortbaljuw herbenoemd, evenwel onder beding van financiële waarborgen⁵⁶. In 1472 volgde zijn benoeming tot kapitein-generaal van Vlaanderen⁵⁷. Hij overleed te Gent in april 1475⁵⁸.

- Ridder **Aernoudt van Huerne** (Arnould de Hornes of de Heurne) (april 1475 - 16 juli 1482). Hij was heer van Brimeu, Hupi en Saint-Maxence. Als poortbaljuw liet hij zich van meetaf aan vervangen⁵⁹

- Ridder **Lodewijk van Vlaenderen** (Louis de Flandres) (17 juli 1482 - 24 juni 1485). Hij was heer van Woesten (Woestine) en een afstammeling in de vierde graad van een bastaardzoon van graaf Lodewijk van Male. Hij droeg tevens de titel van hoogbaljuw van Nieuwpoort, en liet er zich als poortbaljuw vervangen⁶⁰.

54. Ibid., f° 13v : beëdiging te Nieuwpoort op 29 juli 1459; L. J. MESSIAEN, *Histoire des seigneurs et de la ville de Comines*, Kortrijk, 1892-1894, dl. I, p. 286-304.

55. R. DEGRYSE. *De "justiciarius" van 1163 en het erfelijk ammanschap te Nieuwpoort, in Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*, XXI, 1967, p. 14.

56. J. VAN ROMPAEY, *o.c.*, p. 151, 157 en 392.

57. W.P. BLOCKMANS, *Handelingen van de Leden en van de Staten van Vlaenderen (1467-1477)* (Kon. Ac. van België, Kon. Comm. voor Gesch.), Brussel, 1971, p. 146, nr. 102^D, uittreksel uit de rekening van het Brugse Vrije.

58. L.J. MESSIAEN, *o.c.*, p. 282. Brugge, RA, OAN, nr. 3566 (1475), rubriek wedden en "hofscheden", laatste weddeuitkering aan Jan II van Komen.

59. Ibid., nr. 3566 (1475), zelfde rubriek, eerste weddeuitkering aan Aernoudt van Huerne.

60. Ibid., nr. 3573 (1482), zelfde rubriek, indiensttreding op 17 juli 1482. Ibid., nr. 3578 (1487), zelfde rubriek, vereffening van de achterstallige wedde van Lodewijk van Vlaenderen tot 24 juni 1485.

- Ridder **Jan van Crunninghe**, heer van Pamele (24 juni 1485 - 20 juli 1488)⁶¹. Als baljuw liet hij zich door een dienstdoend poortbaljuw vervangen.

- Ridder **Willem van Grisperre** (Guillaume de Gysperre) (20 juli 1488 - 1 september 1490). Hij cumuleerde de functies van kapitein en poortbaljuw. Als kapitein was hij dus in 1489, tijdens de opstand in Vlaanderen tegen de regering van aartshertog Maximiliaan van Oostenrijk en het beleg van Nieuwpoort door de Fransen in juni, de bevelhebber van het plaatselijk garnizoen. Hierin waren toen o.a. Duitse soldaniers opgenomen, want Nieuwpoort had de partij van de aartshertog gekozen. De strijd tegen de belegeraars kon tot een goed einde gebracht worden dank zij het optreden van ridder Daniël van Praet, ook gezegd van Moerkerke, heer van Merwede en soeverein-baljuw, die vanuit Veurne met een troepenmacht in dienst van de aartshertog Nieuwpoort binnenviel⁶². Voordien en nadien waren er moeilijkheden met de Duitse soldaten, die zich aan plunderingen en opeisingen in de omgeving van de stad schuldig maakten⁶³. Dit had blijkbaar te maken met het niet uitbetalen van hun soldij, want in oktober 1489 spanden de kapitein en de schepenen van Nieuwpoort zich in om betaling te verkrijgen aan de "Dutsschen knechten" ten-einde hen het kasteel te laten ontruimen. De Duitsers beweerden ongeveer 18.000 gulden achterstal te moeten ontvangen. Hun eis werd door de steden Nieuwpoort en Diksmuide aan de kapiteins en gedeputeerden van westelijk Vlaanderen voorgelegd⁶⁴. Het is niet bekend of daar gevolg aan gegeven werd.

Deze feiten illustreren in elk geval de rol van de soldateska bij de verdediging van de belegerde stad en van het kasteel. Er was vooral

61. Ibid., nr. 3579 (1488), zelfde rubriek, eerste wedde van Willem van Grisperre vanaf 20 juli 1488.

62. Ibid., nr. 3579 (1488), zelfde rubriek, eerste wedde van Willem van Grisperre vanaf 20 juli 1488.

63. Brugge, RA, OAN, charter 191 (inv. nr. 405), akte van maart 1489 (n.s.), waardoor aartshertog Maximiliaan de burgers van Nieuwpoort de waarborg geeft dat ze door niemand zullen lastig gevallen worden omwille van eventuele opeisingen en plunderingen door de in de stad gelegerde troepen. E. VLIETINCK, *Eene bladzijde uit de geschiedenis van de stad Nieuwpoort, 1489-1889*, Oostende, 1889, p. 52-70.

64. W.P. BLOCKMANS, *Handelingen van de Leden en de Staten van Vlaanderen (1477-1506)* (Kon. Ac. van België, Kon. Comm. voor Gesch.), Brussel, 1973, p. 516 - 517, nr. 348, uittreksels uit de rekeningen van Veurne, Diksmuide en Nieuwpoort.

strijd geleverd rond de Oostpoort van de stadsmuur, dus vlakbij het kasteel⁶⁵. Het was de eerste maal sedert haar oprichting dat deze sterkte samen met de ommuurde stad aan een belegering - niet van Engelsen - had blootgestaan. De kapitein had er samen met de Nieuwpoortnaars op de bres gestaan. Hoe het kasteel er in de 15de en 16de eeuw met zijn centrale toren en zijn ringmuur grosso modo uitzag, wordt weergegeven op de kaart van Nieuwpoort van Jacob van Deventer uit ca. 1550⁶⁶.

65. E. VLIETINCK, *o.c.*, p. 76-77.

66. CH. RUELENS, E. OUVERLEAUX en J. VAN DEN GHEYN, *Atlas des villes de la Belgique au XVIe siècle. Plans du géographe Jacques de Deventer*, Brussel, vanaf 1884, afl. 12 (1891) met commentaar van W. Wauwermans. Zie afbeeldingen 1 en 2, supra.

BIJLAGE

Boulogne sur Mer, 14 mei 1394

Kopie van de oorkonde waardoor hertog Filips de Stoute ridder Jehan, dit Lancelot, de Lisques, poortbaljuw van Nieuwpoort, aanstelt tot kapitein van de stad en haar kasteel en tevens de voet van de kapiteinswedde en de betaling ervan door de ontvanger van Vlaanderen en de stad vaststelt.

- Rijsel, Archives Départementales du Nord, B 1854/51203

Philippe, filz de roy de France, duc de Bourgoingne, conte de Flandres, d'Artois et de Bourgoingne, palatin, sire de Salms, conte de Rethel et seigneur de Malines. A tous ceulz qui ces présentes lettres verront, salut. Comme nous avons deschargié notre amé et féal messire Jaques de Meetkerke, chevalier, de l'office de capitaine de notre ville de Neufport et de la fortesse, que de nouvel nous y avons fait faire, dont il a eu la garde depar nous jusques à ores, et le promeu au bailliage de Berghes et aussi avons deschargié Aliames le Visch de l'office du bailliage du dit lieu de Neufport, qu'il a darrainement tenu et exercé, et ordonné au jour duy par noz autres lettres notre amé et féal chevalier messire Jehan, dit Lancelot, de Lisques, bailli du dit lieu de Neufport, si comme par noz dites lettres puet apparoir. Savoir faisons que pour la bonne relacion que faite nous a esté dut dit messire Jehan et pour considération des bons services qu'il nous a faiz. Confians de ses sens, loiaulté et bonne diligence, ycelui messire Jehan avecques ce qu'il tenra le dit office de bailliage, selon le contenu et teneur de noz dites autres lettres, sanz les rappeler, ne en aucune manière déroguier à icelles par ces présentes. Avons fait, ordonné et establi, faisons, ordonnons et establissons capitaine et garde de noz dites ville et fortesse de Neufport ou lieu du dit messire Jaques aux gaiges de trois cens livres parisis de notre monnoie de Flandres, que pour ce lui avons ordonnez et ordonnons à prendre chascun an. C'est assavoir les deux cens livres de nous par les mains de notre receveur général de Flandres et les autres cent livres de notre dite ville de Neufport par les mains des bourmaisters et eschevins ou des trésoriers d'icelle notre ville, à telz termes et par la manière qu'on paioit et souloit paier au dit messire Jaques ses gaiges pour le temps qu'il a esté ou dit office de capitaine. Au quel messire Jehan dessus dit, nous avons donné et donnons plain pouvoir, auctorité et mandement espécial de exercer bien et deuement le dit office de capitaine, de prendre soigneusement garde à noz dites ville et fortesse, de y ordonner et faire faire guaiz et veilles de jour et de nuyt, selon ce que expédient sera de contraindre à ce ceulz qui feront à contraindre et faire toutes autres choses que au dit office de capitaine appartiennent, pueent et doivent appartenir de raison tant qu'il nous plaira, dont il sera tenu de faire le sèrement en tel cas accoustumé à révérend père

en dieu, notre amé et féal chancelier, l'évesque d'Arras, le quel nous avons député et députons à la [référence dessus mencionnée]¹, donnons en mandement à tous noz officiers et subgès, requerens les autres et chacun d'eulz, si comme à lui appertenra, que au dit messire Jehan et à celui ou ceulz, qu'il aura mis en son lieu en toutes choses, touchans et regardans le dit office de capitaine, obéissent et entendent diligenment et prestent conseil, confort et aide, se mestier est et requiz en sont. Et au dit receveur général de Flandres présent et avenir, qu'il paie doresnavant au dit messire Jehan les dit II^c livres chacun an par la manière dessudite. Et tout ce que ainsi païé lui en sera par rapportant de tous paiemens, quittance et pour la première foiz seulement comme ou vidimus de ces présentes collacioné en la chambre de noz comptes ou par l'un de noz secrétaires, nous voulons estre alloué es comptes du dit receveur et rabatu de sa recepte par noz améz et féaulz les gens de noz comptes à Lille, mandons aussi aux diz bourcmaistres, eschevins et trésorier de notre dite ville de Neufport présent ou avenir, que les autres cent livres paient semblablement chacun an au dit messire Jehan des revenues d'icelle de notre ville. Et de ce que ainsi ilz en auront païé par rapportant quittance de tous paiemens et pour la première foiz copie ou vidimus de ces présentes, comme dit est, nous en voulons ceulz d'eulz qu'il appartenra estre et demeurent déchargiés et que autant leur soit rabatu des dites revenues de notre ville dessus dite par noz gens qui seront commis à oir les comptes d'icelle ville [sur ce faites]¹ Non obstant quelsconques ordonnances, mandemens ou défenses à ce contraires. En tesmoing de ce nous avons fait mettre notre seel à ces lettres. Donné à Boulongne sur la mer le XIIIe jour de may l'an de grace mil ccc III^{xx} et quatorze.

Et estoient ainsi signées par monseigneur le duc : veu pour entier².

Et au doz des dites lettres estoit escript ce qui s'ensuit³. Messire Jehan, dit Lancelot, de Lisques a fait le serment accoustumé de l'office, dont mencion est faite au blanc de ces présentes, es mains de révérend père en dieu, monsieur l'évesque d'Arras, chancelier de monseigneur le duc de Bourgogne, le XXVe jour de may l'an mil III^{xx} et quatorze.

Ainsi signé D⁴.

La collacion de ceste présente copie a esté faite en la chambre des comptes à Lille aux lettres originaulx et esté inscrite le XXIIIe jour de septembre mccc III^{xx} et XIII par moy⁵.

1. Moeilijk leesbare woorden, vermoedelijke tekst.
2. Interpolatie, in een ander geschrift.
3. Idem.
4. Persoonsnaam : "Daniel (?)", handtekening. Bijgevoegd in een ander geschrift.
5. Bijgevoegd onderaan de oorkonde in hetzelfde geschrift als vermeld in de voetnoten 2, 3 en 4. Helemaal onderaan de oorkonde : twee handtekeningen, elk gevolgd door een persoonlijk merk. Alleen de tweede handtekening is in hetzelfde geschrift als dat van de oorkonde : "Et moy Daniel (?)". De andere handtekening, de eerste, is evenals de tweede moeilijk te ontcijferen.